

Om Studesedning i Jylland.

Meddelt af en gammel Studesefter.

Nu forsynes Rusland med Jernbaner! Hele den store øst-europæiske Slettes Frugtbarhed, som man hidtil kun har kjendt af Navn, drages derved frem paa Europas Markeder; Kornpriserne tvinges derved ned; vort Agerbrug vil derved hænges, thi hvor er det vel tænkeligt, at vi her med Jord til 2 à 300 Rdl. pr. Td. Land og med en Arbeidskraft mange Gange kostbarere end i Rusland, skulde kunne konkurrere med dette Land paa Kornmarkedet! Diøse og lignende Tirader hører man ikke sjældent fremsatte, skjøndt det er aabenbart, at netop Ruslands Opløst maa have den allerheldigste Indflydelse paa vort Agerbrug; thi vi tvinges da til at lægge mere Bægt paa animalske Produkter, Kjød og Smør, end hidindtil, og Held over den Landmand, der først er kommen til Klart at indsee Nyttens deraf. Men — vil man sige — det kan ikke nytte noget med Smør, thi selv om Ruslands Meieridrift for Diebliffet er i en saa udsel Tilstand, at Produkterne deraf ingen Værdi kan have paa Englands Markeder, og selv om der vil hengaa mange Aar, inden Reenlighed og Orden faaer den Indgang hos den russiske Landmand, at han vil kunne levere et godt Fabrikat fra sine umaadelige Kvægstokke paa de uoverskuelige rige Græsletter, saa vil dog sikkert den Tid komme, at han heller ikke i denne

Henseende maa staa tilbage, og saa brydes ogsaa dette Rod-anker for os. — Nu vel, saa grib det sidste, det kan ikke glippe, det maa og det vil holde, — lad Produkterne gaa fra Gaardene i Form af Fedevæg, det vil baade Gaarden og Pungen være bedst tjent med. Rusland kan sende Smør fra sit Indre og Korn fra sine Kystlande til England; men levende Fedevæg vil det aldrig kunne sende dertil, — dertil er Veien for lang og Omkostningerne for store.

Med Overbeviisningen om, at den Tid ikke er fjern, da det vil blive nødvendigt for enhver Landmand at fede i al Fald noget Kvæg, og med Formeningen om, at derovre paa Derne lægges altfor megen Vægt paa Kornavlens, og at der ofte kun med Ringagt — maaskee af Mangel paa Kjendskab — sees ned paa vor jydsk Studesedning, skal jeg, da jeg ser, at „Tidskrift for Landøkonomi“ allerede har henvendt Opmærksomheden paa denne vigtige Sag, tillade mig at oversende nedenstaaende Notitser om den Maade, hvorpaa Studesedning nu i mange Aar er drevet med stor Fordeel paa en jydsk Herregaard.

Det er naturligt at Studesedningens Fordeel for en væsentlig Deel beroer paa, at Indkjøbet ledes med Indsigt og Omhu, og her ere mange flere Hensyn at tage, end man strax ved første Biekast synes tilbøielig til at tro. Jeg skal blot fremhæve, at man nødvendigviis først og fremmest maa forstaa at bedømme en Stud, at denne maa have en fyldig og sluttet Bygning, et bredt og dybt Bryst, en bred og fyldig Lænd, en løs Hud, ei være langbenet, ei have meget grove, men dog heller ikke meget fine Been, saaledes som de engelske Fedestude oftest have; thi medens der i England sjeldent er ret langt fra Fedestalden til Slagterboden, saa skal her jo ofte tilbagelægges mange Mil, og det gjælder da om at have stærke Been, der ikke svigte. Dernæst maa man see hen til, om Kreaturet Sommeren forud (Indkjøbet skeer jo som oftest om Efteraaret) er blevet agergræsjet; thi er det fjærgræsjet, da er det slapt at fede paa; der er nemlig ikke det Hold i det

Kjød, Studen samler i Kjøret, som paa Agren. Studens Alder er ogsaa et vigtigt Moment. Jeg har vel hørt, at man paa de engelske Markeder ofte seer 3 Aars Stude, der ere fuldkommen fede, og det kan maaskee nok lade sig gjøre, naar samme Mand opdrætter og foder sit Kvæg; thi han begynder da strax at fodre Kalven meget rigeligt, saaledes at den fedes, samtidig med at den vozer og derfor er tjenlig til Slagterbanken, jaajnaart den er udvoget; men i Jylland, hvor Opdrætning og Fedning kun sjældent gaa saaledes Haand i Haand, men hvor Ungkvæget som oftest maa søge sin tarvelige Næring — blot tilstrækkeligt til Livets Ophold — paa et eller andet Overdrev, der ere de sjældent udvogede inden det 5te eller 6te Aar. Under den Alder sætter man derfor nødtigt en Stud paa Fedestalden, (da den saa vozer istedetfor at fedes) og over 8 Aar bruger man den heller ikke gjerne; thi den er da i Reglen „haard at arbejde paa“; dette er især Tilfældet, hvis den har været brugt til Træk. Aldees forkasteligt er det, at tage en Stud fra Trækjelen og strax sætte den ind paa Fedestalden; idetmindste maa den have været græsset en Sommer over, uden at være brugt synderligt som Trækstud, thi ellers kommer man vanskeligt nogen Vel med den.

Endelig — og dette er af stor Vigtighed — maa Indkjøbet rette sig efter den Handelsplads hvortil, og den Maade hvorpaa man sælger sine Fedekreature. I Reglen gaaer det skjæreste og bedste Kvæg til England og Hamborg; men iblandt det til Hamborg kan man nok putte en Tyr eller en gammel Ko ind; til Kjøbenhavn gaaer det mindre gode Kvæg, tilligemed en stor Deel Tyre, Buller, gamle Køer, Trækstude o. lg. og for det ringeste Kvæg, som ingen Rejseomkostninger vil kunne bære, finder man i Reglen Afsetning til Provinds-slagterne.

Kreaturene ere altsaa indkjøbte, og Fedningen skal paa-begyndes; hver Stud har faaet sin bestemte Plads i Huset, som ikke uden høist nødig maa forandres, da slikt altid

bringer stor Forstyrrelse. Staldene maa være lune og tætte, maa være godt ventilerede, saa at man til enhver Tid kan regulere Barmen, Udstrømningen af Dampene osv. Stalden maa ikke være for lys, da det er en Kjendsgjerning at Fedningen gaaer bedst i Halvmørke. Baasene maa være rummelige, have Fald bagud, saa at Ailen kan rende fra Leiet, og maa desuden altid være forsynede med Krybber, da en Fodrings med Hakkelse, Roer og Kjerne ikke kan finde Sted uden disse.

Uf de Fodringsmidler, hvoraf man bedst betjener sig ved Fedningen, skal jeg nævne: Kartofler, Kaafrabi, Turnips, Runkelroer og Gulerødder, (Rodfrugt bør aldrig mangle, naar man vil fede med Fordeel), desuden Rughalm, godt kraftigt Hø, Skaftehavre, Oliefager og Korn til Grutning, helst bestaaende af Havre, Boghvede og Urter. — Vi have altsaa Fodringsmidlerne givne, og det gjælder nu om, at benytte dem paa den rigtigste og fordeeltigste Maade. Det er særdeles vigtigt, at Kreaturerne under Fedningen ei alene faae et paaesende Kvantum Foder paa hver Givt, men ogsaa at de forskjellige Gifter af vel sammenpassede Foderarter gives paa rette Maade og følge heldigt efter hinanden. Er man for god ved Kreaturerne, og giver dem for store Givter, da skader man sig ei alene derved, at der gjøres for meget Orred, og altsaa spildes meget, men man udsætter sig ogsaa for, at Kreaturet enten foræder sig eller bliver kjed af Fodret og „gaaer fra Uden“ — begge Tilfælde ere lige skadelige. Jovrigt maa Givternes Størrelse naturligtviis meget rette sig efter Kreaturerne Størrelse, og desuden: jo magttere et Kreatur er, naar det sættes op til Fedning, desto langsommere maa Fedningen paabegyndes, for at Mave og Fordøieljesredskaber lidt efter lidt kunne sættes i Stand til at modtage og bearbejde, hvad der gives.

For bedre at anskueliggjøre Ovenstaaende skal jeg tage mig den Frihed nedenfor at anføre den Fodringsmaade, jeg nu i flere Aar stadig har brugt, vel vidende, at der muligviis

	Morgen.	Sl. 8.	Sl. 10.	Strax efter Mandagen.	Sl. 1	Sl. 3 & 4.	gften.	Gølt om: Nøct til Soverdi.
1fte Uge	Skaffelse.	50.	Manb.	$\frac{1}{2}$ Efb. Kartoffer og Skaffelse.	$\frac{1}{2}$ Efb. Kartoffer og Skaffelse.	$\frac{1}{2}$ Efb. Kartoffer og Skaffelse.	Stugbalm.	26 $\mathcal{D}$
2den Uge	Skaffelse.	50.	Manb.	$\frac{1}{2}$ Efb. Kartoffer og Skaffelse.	$\frac{1}{2}$ Efb. Kartoffer og Skaffelse.	$\frac{1}{2}$ Efb. Kartoffer og Skaffelse med 1 $\mathcal{D}$ Einlager.	Stugbalm.	30 $\frac{1}{2}$ $\mathcal{D}$
3die Uge	Skaffelse.	50.	Manb.	$\frac{1}{2}$ Efb. Kartoffer og Skaffelse.	$\frac{1}{2}$ Efb. Kartoffer og Skaffelse.	$\frac{1}{2}$ Efb. Kartoffer og Skaffelse med 2 $\mathcal{D}$ Einlager.	Stugbalm.	33 $\mathcal{D}$
4de Uge	Skaffelse med $\frac{1}{2}$ Pot Ørving.	50.	Manb.	$\frac{1}{2}$ Efb. Kartoffer og Skaffelse med $\frac{1}{2}$ Pot Ørving.	$\frac{1}{2}$ Efb. Kartoffer og Skaffelse med $\frac{1}{2}$ Pot Ørving.	$\frac{1}{2}$ Efb. Kartoffer og Skaffelse med 2 $\mathcal{D}$ Einlager.	Stugbalm.	35 $\frac{1}{2}$ $\mathcal{D}$
5te Uge	Skaffelse med 1 Pot Ørving.	50.	Manb.	$\frac{1}{2}$ Efb. Kartoffer og Skaffelse med 1 Pot Ørving.	$\frac{1}{2}$ Efb. Kartoffer og Skaffelse med 1 Pot Ørving.	$\frac{1}{2}$ Efb. Kartoffer og Skaffelse med 2 $\mathcal{D}$ Einlager.	Stugbalm.	38 $\mathcal{D}$
6te Uge	Skaffelse med $\frac{1}{2}$ Pot Ørving.	50.	Manb.	$\frac{1}{2}$ Efb. Kartoffer og Skaffelse med $\frac{1}{2}$ Pot Ørving.	$\frac{1}{2}$ Efb. Kartoffer og Skaffelse med $\frac{1}{2}$ Pot Ørving.	$\frac{1}{2}$ Efb. Kartoffer og Skaffelse med 2 $\mathcal{D}$ Einlager.	Stugbalm.	40 $\frac{1}{2}$ $\mathcal{D}$
7de Uge	Skaffelse med 2 Potter Ørving.	50.	Manb.	Skaffelse med 3 Potter Ørving.	$\frac{1}{2}$ Efb. Kartoffer og Skaffelse med 3 Potter Ørving.	$\frac{1}{2}$ Efb. Kartoffer og Skaffelse med 2 $\mathcal{D}$ Einlager.	Stugbalm.	42 $\mathcal{D}$

i dette eller hiint Punkt kan reises Indvendinger imod den, men dog samtidig erklærende, at den altid har baaret gode Resultater, og at jeg ikke har været saa tilfreds med nogen af de andre Fodringsmaader, jeg i Løbet af 35 Aar har prøvet, som med denne. For tillige at anføre Kvantiteten af Fodret skal jeg til Exempel tage en Stud, der i fed Tilstand vil kunne komme paa 30 Lpd. Kjødvægt. Den er 5 Aar, har allerede en god løs Hud, vil omtrent indeholde 1—1½ Lpd. Talg, er sommergræsset paa Agren og vil kunne blive passende for Hamborger Marked. Der gives 6 Givter om Dagen, hvorunder Haffelsen, som stedse gives umiddelbart ovenpaa Rodfrugtgiften, regnes sammen med denne til een Givt.

Med et lignende Foder, som er givet i den 7de Uge, fortsættes fremdeles indtil Fedningen er fuldendt. Yderligere at forsøge Kjærnefodringen kan jeg ikke tilraade; thi i Reglen er dette det høieste, en saadan Stud vedblivende kan taale, naar man ikke vil udsætte sig for at spolere dens Mave, eller at betage den Udelysten — Feil, som man vel maa vogte sig for. Da imidlertid ikke alle Kreaturer taale eller kunne bruge et ligestort Kvantum Kraftfoder, maa man stedse være opmærksom paa, ikke at give mere, end de ville æde og kunne fordoie. Hvad dette sidste angaaer, da sees det bedst paa Gjødningen, som vel skal være blød, men dog ikke gaa over til Lagring. Naar man først faaer Die for det, da vil man i Gjødningen have en udmærket Maalestof for den Høide, hvortil man kan drive Kraftfodringen.

At give Haffelse og derefter Hø — helst en god Givt 4—5 $\bar{A}$ — om Morgen, for der fodres med Rodfrugt, er godt; thi derved vækkes Drickelysten. Efter Rodfrugterne giver jeg strax Haffelse, for at tilfredsstille den yderligere Udelyst, som Rodfrugterne i Almindelighed opvække, hvis Portionen ikke har været overvættets stor; — den forsøgede Udelyst hidrører vist fra en naturlig Trang hos Kvæget til at faae noget Fast til det vandrige Foder, som Rodfrugt jo altid er.

Rughalmen til Aftengivt gives for at styrke Maven, og det er vidunderligt den heldige Virkning, dette Aftenfoder altid har paa Kvægets Sundhed, — en Kjendsgjerning, som jeg flere Steder baade paa Meierigaarde og Studegaarde har seet stadfæstet; heraf gives en jevn Givt, thi det, som Kvæget ikke piller ud af den om Natten, kan jo benyttes til Stroelsje.

Vel veed jeg, at der paa mange Gaarde gives 8—9 Givter daglig; men jeg holder for, at det er heldigere kun at give 6, da Dyret derved faaer Tid til at tygge Drov og fordøie det erhholdte Foder. Muligviis vilde det være bedre, at give endnu færre Givter.

En Sammensætning af Foderarter, som den ovenstaaende, vil baade bidrage til at vedligeholde Apetiten og indeholder derhos — Oliefager i Forbindelse med Rodstrugt — et vel afsaaset drivende Fodningsfoder; desuden afgiver Oliefagerne, som hertil bruges, sikkert en Gjødning, der efter sin indre Værdi havees billigere end nogetsohmhelst kunstigt Gjødningemiddel.

En god, men dog ikke' voldsom eller skarp Strigling foretages 2 Gange om Ugen, og den Løshed og Reenhed, Huden derved faaer, bidrager særdeles meget til at Kvæget trives godt, rimeligviis hidrørende fra, at Hudaandingen og Hududdunstningen, som derved lettes, er jaa overordentlig nødvendig, for at vedligeholde Dyrets fulde Sundhed.

Kreaturerne vandes ude af Huset i frisk Luft, og dette troer jeg er gavnligt, da de derved faae Leilighed til en Smule Anstrængelse af Muskler og Lemmer, hvorved Legemet bliver yderligere modtageligt for Fedmen. Vandingen maa udføres med Noiagtighed; hvert Kreatur maa have sin bestemte Plads ved Vandtruget, som det ikke maa forlade, inden alle Kreaturerne ere færdige med at drikke, da de andre derved forstyrres deri. Lidt efter lidt vannes Kvæget ogsaa til at rette sig herefter, og bedst med det Gode; derimod maa jeg bestemt fraraade det Pryglingsystem, som endnu er jaa gængs paa mange Studegaarde, hvor Nøgterne ofte sætte en For-

nsielse i paa denne barbariske Maade at kunne lægge deres Kræfter for Dagen. Hvis D^hrr. Studeciere betænkte, at der ved hvert Slag frembringes en Irritation af og en Sygelighed i Overhuden, der bevirker et ikke ringe Stofstab, vilde de maaskee ei være saa langsomme til at sætte en Stopper for denne Raadhed.

Istedetfor Kartofler kan anden Rodfrugt i Forhold til disse Fodringsvardi anvendes; dog over 3 Skp. daglig pr. Hoved, som af nogle Røearter vilde gjøres fornødne, for at veie op med Kartoflerne, kan jeg ikke tilraade; derimod vil det være vigtigt at udfylde det Manglende med Kraftfoder.

Til Grutning vil god Havre, Boghvede og Urter, hver med $\frac{1}{2}$ Deel, være en heldig Blanding, og $\frac{1}{2}$ Skp. af denne Blanding kan i Fodringsvardi sættes lig 1 Skp. Havregrutning. Over $\frac{1}{2}$ Deel Urter bør der ikke tages, skjøndt den giver fast Kjød, som holder ret godt igjen paa Reiser, — dog ei saa godt som ved Havren; ene Boghvede giver derimod mindre solid Fedme. Af Olielager brugtes som sagt Vinkager; tidligere har jeg brugt Rapskager, men disse ere ofte vanskelige at erholde. 3 $\bar{A}$ Rapskager vil ækvivalere med 2 $\bar{A}$ Vinkager, derimod er Gjødningen efter 1 $\bar{A}$ Rapskager sikkert ligesaa god som efter 1 $\bar{A}$ Vinkager.

I det Tilfælde — som er sjældent — at et Kreatur ikke vil trives paa dette Foder, aarelades det 1, 2 à 3 Gange, efterjom det gjøres fornødent, med 8 Dages Mellemrum.

Fedningen medtager i Gjennemjnit 14—16 Uger, saaledes, at tuende Hold Stude kunne fedes hver Vinter.

Ingen skal være mere villig end jeg til at indrømme, at disse Oplysninger om Studedefning ere mangelfulde, men hvis de kunne tjene til at vække nogen Interesse hos Dboerne for denne vigtige Deel af Agerbruget, og til at bryde den litterære Taushed, som mine ærede Kollegaer her i Jylland bestandig iagttage, da have de dog gjort nogen Nytte.